



Hälsoundersökning (fysisk, psykisk och oral) för barn och unga placerade utanför egna hemmet

Beslutad av SLG 2014-08-29

Reviderad 2015-01, 2015-12-01, 2017-06-09, 2018-02, 2019-10, 2024-12

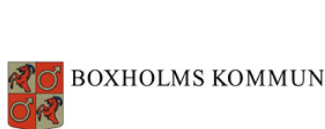
Beslutad av LGVO 2019-11-22

Beslutad av ansvarsområdet ”att växa upp” 2025-03-17

Gemensam samverkansrutin

Denna samverkansrutin mellan Region Östergötland och kommunerna i Östergötland beskriver tillvägagångssättet för hur samverkan ska ske när ett barn eller en ungdom är i behov av en hälsoundersökning (fysisk, psykisk och oral) i samband med placering utanför det egna hemmet. Rutinen förtydligar även ansvaret vid läkarundersökning enligt 32§ LVU.

Samverkansrutinen syftar till att tydliggöra varje parts uppgift i samband med hälsoundersökning och är framarbetad i en tvärprofessionell arbetsgrupp bestående av representanter från Östergötlands kommuner och Region Östergötland. Samverkansrutinen bygger på Socialstyrelsens framtagna stöd HälsoSAMS som är ett konkret och praktiskt stöd för att underlätta samverkan utifrån gällande lagar och regler och finns i tre versioner; en för socialtjänsten¹, en för hälso- och sjukvården² och en för tandvården³. Inför uppdateringen av versionen har synpunkter från verksamheterna inhämtats och beaktats.



BOXHOLMS KOMMUN



FINSPÅNG



Kinda
kommun



Linköping
Där idéer blir verklighet



Mjölby Kommun



Motala kommun



NORRKÖPING



Söderköpings
kommun



VADSTENA



VALDEMARSVIKS
KOMMUN



YDRE KOMMUN



Åtvidabergs
kommun



Ödeshögs kommun



Region
Östergötland

¹ [HälsoSAMS Samverkan för placerade barn och ungas tillgång till en god hälso- och sjukvård och tandvård - socialtjänsten](#)

² [HälsoSAMS - Samverkan för placerade barn och ungas tillgång till en god hälso- och sjukvård och tandvård - För hälso- och sjukvården](#)

³ [HälsoSAMS Samverkan för placerade barn och ungas tillgång till en god hälso- och sjukvård och tandvård - tandvården](#)

Innehåll

1	Bakgrund	4
2	Definition av hälsoundersökning	4
3	Hälsoundersökning av fysisk och psykisk hälsa	5
3.1	Skicka begäran om hälsoundersökning	5
3.1.1	Vart ska begäran skickas?	5
3.1.1.1	För barn mellan 0-18 år	5
3.1.1.2	För unga 18-20 år	6
3.1.1.3	Vid större geografiskt avstånd	6
3.1.1.4	Om barnet har en kronisk sjukdom med pågående vårdkontakt	6
3.1.2	Inhämtade av samtycke till hälsoundersökning och bakgrundsmaterial	6
3.1.3	Inhämtande av bakgrundsmaterial	7
3.1.4	Bokning av tid för hälsoundersökning	8
3.2	Genomförande av hälsoundersökning	8
3.2.1	Vad ska ingå i en hälsoundersökning?	8
3.2.2	Anpassa hälsoundersökningen till barnet/den unge	8
3.2.3	Återkoppling av resultatet från hälsoundersökningen.....	9
3.3	Utlåtande	9
3.4	Uppföljning av hälsoundersökning.....	9
3.5	Kostnad för hälsoundersökning.....	9
3.6	Registrering	9
4	Läkarundersökning enligt 32 § LVU	10
5	Hälsoundersökning av den orala hälsan	11
5.1	Inför hälsoundersökning av oral hälsa.....	11
5.2	Skicka begäran om hälsoundersökning oral hälsa.....	11
5.2.1	Vart ska begäran skickas?	12
5.2.2	Inhämtade av samtycke till hälsoundersökning och bakgrundsmaterial	12
5.2.3	Inhämtande av bakgrundsmaterial	13
5.3	Genomförande av undersökning.....	13
5.3.1	Förutsättningar	13
5.3.2	Återkoppling av resultatet från hälsoundersökningen.....	13
5.4	Bedömning, planerade åtgärder och uppföljning	13
5.4.1	Vad som ska framgå av utlåtandet	14
5.4.2	Uppföljning	14
5.5	Kostnad för bedömning av tandhälsa	14
6	Uppföljning och revidering av samverkansrutinen	15
7	Länkar.....	15

1 Bakgrund

Barn och unga som placeras utanför hemmet, i familjehem, HVB, stödboende eller annan vårdform, är som grupp överrepresenterade när det gäller hälsoproblem av både fysisk och psykisk karaktär. Barn som växer upp i samhällsvård har också brister i sitt vaccinationsskydd och de har inte deltagit i samma utsträckning som andra barn vid de kontroller som erbjuds inom barnhälsovård och elevhälsa⁴.

Från 15 april 2017 ska socialtjänsten underrätta hälso- och sjukvården om att ett barn är i behov av hälsoundersökning och hälso- och sjukvården är skyldiga att erbjuda detta till barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.⁵ Syftet med att låta barn och unga hälsoundersökas inför placering är att upptäcka aktuella och tidigare försummade hälso- och sjukvårdsbehov som barnet/den unge kan ha. Hälsoundersökningen ger underlag för åtgärder och fortsatt uppföljning. Vad som framkommer av hälsoundersökningen ger också barnets/den unges nya omsorgspersoner (familjehemsföräldrar, personal på HVB/stödboende etc.) en ökad möjlighet att hjälpa barnet/den unge till en bättre hälsa.

En ny föreskrift och allmänt råd, HSLF-FS 2019:19, om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet beslutades i augusti 2019 och började gälla från och med 1 januari 2020.⁶

Från 1 april 2024 gäller ny lagstiftning för skyddat boende som en placeringsinsats inom socialtjänsten. Barnets placering kan ske med stöd av socialtjänstlagen eller med stöd av den nya lagen om placering av barn i skyddat boende. Enligt 6 kap 1§ p1 Lag (2024:79) om placering av barn i skyddat boende så har den vårdnadshavare som placeras tillsammans med barnet, rätt att ensam fatta beslut om hälsoundersökning.

2 Definition av hälsoundersökning

En hälsoundersökning är en undersökning som ska erbjudas alla barn och unga som placeras utanför hemmet, oavsett om placeringen sker med stöd av SoL, LVU eller Lag om placering av barn i skyddat boende. Den omfattar en undersökning av fysisk och psykisk hälsa samt oral hälsa. Hälsoundersökningen ska inte blandas ihop med den läkarundersökning enligt 32§ LVU som socialtjänsten kan besluta om inför en ansökan enligt 4§ LVU. Så här beskrivs skillnaderna:

- Hälsoundersökningen regleras enligt föreskrifter och ska erbjudas samtliga placerade barn och unga oavsett lagrum. Den omfattar inhämtande av bakgrundsmaterial och syftar bl.a. att ge ett medicinskt underlag inför placeringen samt ska dokumenteras i ett utlåtande.
- Läkarundersökning enligt §32 LVU regleras inte i några föreskrifter och är enkom till inför en ansökan om vård enligt LVU. Omfattningen av undersökningen regleras inte i lagen. Undersökning av läkare syftar till att identifiera sjukdom, skada eller funktionsnedsättning som kan ha betydelse för behovet av LVU, var barnet kan placeras och planering av vården samt ska dokumenteras i journal.

För barn och ungdomar som är placerade med stöd av LVU kan det därför finnas behov av att genomföra båda undersökningarna då de har olika syften.

⁴ Placerade barns skolgång och hälsa – ett gemensamt ansvar. Socialstyrelsen & Skolverket, 2013.

⁵ Lag (2017:209) om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

⁶ [HSLF-FS Hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet \(socialstyrelsen.se\)](https://www.socialstyrelsen.se/hslf-fs-2019-19)

3 Hälsoundersökning av fysisk och psykisk hälsa

Socialtjänsten ska ta ställning till om hälsoundersökningen ska genomföras eller om den är obehövlig. Exempel på när en hälsoundersökning är obehövlig kan vara:

- Barnet har genomgått en hälsoundersökning senaste året
- Placeringen av barnet förväntas bli *mycket* kortvarig
- Barnet har erbjudits hälsoundersökning enligt lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. Denna gäller bara den fysiska och psykiska hälsoundersökningen.

Om socialtjänsten bedömer att hälsoundersökningen är obehövlig så ska anledningen till det dokumenteras i barnets journal hos socialtjänsten.

Även om barnet/den unge genomgått en hälsoundersökning tidigare ska det tas ställning kring om socialtjänsten ska begära en ny hälsoundersökning. Hälsoundersökningen kan i de fallen utgå från den tidigare hälsoundersökningen och kompletteras med aktuell situation.

3.1 Skicka begäran om hälsoundersökning

Bedömer socialtjänsten att en hälsoundersökning ska genomföras ska *Begäran om en hälsoundersökning enligt HSLF-FS 2019:19* fyllas i.⁷ Under rubriken *Övrig information* i begäran kan det noteras information som behöver lämnas till hälso- och sjukvården inför hälsoundersökningen exempelvis om barnet/den unge omfattas av beslut om hemlighållande av vistelseort, har skyddade personuppgifter, är placerat med stöd av SoL, LVU eller Lag om placering av barn i skyddat boende, om socialtjänsten har särskild information gällande barnets hälsa samt information om vilken skola barnet har gått på. Under denna rubrik anges även en kortfattad bakgrund socialt, orsak till placeringen samt information om barnets fysiska och psykiska hälsa.

Ange även i begäran om vart kallelsen till hälsoundersökningen ska skickas exempelvis föräldrarnas hem, familjehem eller HVB-hem. Om hälso- och sjukvården inte ska skicka kallelsen till vårdnadshavarna behöver du ändå lämna kontaktuppgifter till vårdnadshavarna i begäran. Detta för att hälso- och sjukvården ska kunna inhämta samtycke till hälsoundersökningen eller uppgifter rörande barnets hälsa.

I begäran behöver även socialsekreteraren som begär hälsoundersökningen lämna sina kontaktuppgifter i form av telefonnummer och mailadress. Detta för att den som får begäran till ska kunna kontakta socialsekreteraren vid behov.

3.1.1 Vart ska begäran skickas?

Nedan följer till vart inom Region Östergötland socialtjänsten ska skicka sin begära om hälsoundersökning.

3.1.1.1 För barn mellan 0-18 år

För barn mellan 0-18 år ska begäran ställas till barn- och ungdomskliniken i Norrköping förutom i undantagsfall, se nedan gällande geografiskt avstånd och pågående vårdkontakt.

⁷ Begäran är utformad av socialstyrelsen och ingår i BBIC:s dokumentationsstöd för socialtjänsten. Den ska därmed finnas i respektive kommuns verksamhetssystem.

Begäran skickas via epost, sefos, fax eller post beroende på respektive kommuns policy för utgående handlingar.

Barn- och ungdomskliniken
Vrinnevisjukhuset
601 82 Norrköping
sekrbarnvinbkc@regionostergotland.se
Fax: 010-104 37 35
Telefonnummer: 010-104 38 80

3.1.1.2 För unga 18-20 år

För unga mellan 18-20år som är hemmahörande i Östergötland skickas begäran till den vårdcentral där den unge är listad alternativt till den vårdcentral som har områdesansvar där den unge tillfälligt vistas. Vägledande för urvalet är den enhet som har bäst kännedom om patienten.

För unga mellan 18-20år som är hemmahörande utomläns skickas begäran till den vårdcentral som har områdesansvar där den unge tillfälligt vistas.

3.1.1.3 Vid större geografiskt avstånd

Vid placering av barn och unga utanför länet där förväntad restid är mer än 1,5 timmar enkel väg anses det bättre för barn och unga att besök genomförs på annan klinik närmare placeringsorten. Socialtjänsten ska då rikta sin begäran till klinik på annan ort. För kontaktuppgifter, se SKR:s hemsida.⁸

3.1.1.4 Om barnet har en kronisk sjukdom med pågående vårdkontakt

Barn med kronisk sjukdom som har regelbunden kontakt med hälso- och sjukvården bör för barnets bästa hälsoundersökas via sin ordinarie kontakt istället för på barn- och ungdomskliniken i Norrköping. Kontakt tas med ordinarie vårdgivare där de informeras om att barnet ska placeras/är placerad och att vid nästa planerade läkarbesök, om det är i närtid, behöver barnets totala hälsosituation ses över. Om barnet ändå hänvisas till Norrköping kommer barn- och ungdomskliniken kontakta ordinarie vårdgivare för samråd.

3.1.2 Inhämtade av samtycke till hälsoundersökning och bakgrundsmaterial

Hälso- och sjukvården tar emot socialtjänstens begäran om hälsoundersökning. För att få ta del av uppgifter från andra verksamheter och kunna genomföra en hälsoundersökning behövs ett samtycke från vårdnadshavarna och ev barnet/den unge. För unga över 18 år krävs enbart samtycke från den unge. Hälso- och sjukvården inhämtar samtycket till inhämtande av bakgrundsmaterial och hälsoundersökningen på en egen utformad blankett⁹. Samtycke som ges muntligt dokumenteras i journal.

Hälso- och sjukvården behöver vara uppmärksamma på om det finns särskilda beslut gällande barnet/den unge som framgår av begäran, exempelvis att barnet har ett beslut om

⁸ [Kontaktuppgifter för hälsoundersökningar placerade barn | SKR](#)

⁹ 66727-v.2.0 Vårdnadshavares samtycke till hälsoundersökning

hemlighållande av vistelseort vilket innebär att barnets vistelseort inte får röjas för föräldrar och vårdnadshavare eller om det finns sekretessuppgifter. I dessa situationer behöver socialtjänsten vara behjälplig med att inhämta samtycke eller att socialtjänsten bedömer/beslutar att tillämpa 11§ 4st LVU, se mer information nedan under samtycke.

Om det i begäran från socialtjänsten framgår att barnet är placerat med stöd av lagen om placering av barn i skyddat boende räcker det med samtycke från den vårdnadshavaren som barnet är placerat tillsammans med.

3.1.2.1 Om det inte går att få ett samtycke?

Om vårdnadshavare eller barnet/den unge inte samtycker till att inhämta uppgifter (bakgrundsmaterial) inför hälsoundersökningen ska hälsoundersökningen ändå erbjudas och genomföras utifrån de uppgifter som finns tillgängliga.

Om vårdnadshavare eller barnet/den unge inte samtycker till hälsoundersökning ska socialtjänsten kontaktas. Socialtjänsten ska i första hand bistå hälso- och sjukvården i att inhämta samtycke genom att kontakta vårdnadshavare och barnet/den unge och försöka få till ett samtycke via motiverande samtal.

Om det inte går att få till ett samtycke till varken inhämtande av bakgrundsmaterial eller till hälsoundersökning och det är en placering enligt SoL, ska det dokumenteras hos både socialtjänsten och hälso- och sjukvården att hälsoundersökning inte kan genomföras enligt begäran då det inte finns något samtycke. Om placeringen sker med stöd av LVU, får socialtjänsten besluta om bla frågor rörande medicinsk vård eller behandling. Beroende på barnet/den unges enskilda behov av en hälsoundersökning och vad som blir bäst för det enskilda barnet/den unge kan socialtjänsten bedöma om de ska tillämpa 11§ 4st LVU, och därmed att socialtjänsten beslutar att hälso- och sjukvården får inhämta bakgrundsmaterial och att hälsoundersökning ska genomföras. Att socialtjänsten kan besluta om viss vård och behandling innebär dock inte att det finns rättslig grund för att fysiskt påtvinga någon att genomgå en hälsoundersökning. I dessa situationer kan BBIC-dokumentationsstöd *Information vid LVU* fyllas i och skickas till hälso- och sjukvården.¹⁰

3.1.3 Inhämtande av bakgrundsmaterial

Inför hälsoundersökningen ska uppgifter om barnets/ den unges fysiska och psykiska hälsa hämtas in. Hälso- och sjukvården ansvarar för att beställa relevanta journaler till hälsoundersökningen efter samtycke från vårdnadshavare och/eller barnet/den unge Alternativt efter beslut från socialtjänsten i vissa fall. Hälso- och sjukvården har tillgång till viss information om barnet/den unges vårdkontakter genom journalsystem Cosmic.

Hälso- och sjukvården bedömer vilken information som är relevant att hämta in, men det kan exempelvis vara:

- Den förlossningsjournal som avser barnet eller den unge
- Barnhälsovårdsjournal
- Journal från elevhälsan
- Journal från barn- och ungdomspsykiatrisk verksamhet (om det finns en pågående kontakt efter 2008 kan uppgiften hämtas i Cosmic)
- Journal från barn- och ungdomsmedicinsk verksamhet (om det finns en pågående kontakt efter 2008 kan uppgiften hämtas i Cosmic)

¹⁰ [BBIC Information vid LVU \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se/BBIC/Information%20vid%20LVU)

3.1.4 Bokning av tid för hälsoundersökning

När hälso- och sjukvården har tillgängligt relevant bakgrundsmaterial bokas en tid för hälsoundersökning. Målsättningen är att hälso- och sjukvården ska kunna erbjuda tid för hälsoundersökning efter tre veckor efter att bakgrundsmaterial finns tillgängligt. Kallelse till hälsoundersökningen skickas till den adress som framgår av socialtjänstens begäran.

Om hälsoundersökningen inte längre är aktuell eller ny adress för utskick av kallelse finns, ska socialsekreterare direkt kontakta hälso- och sjukvården för information. Om barnet/den unge uteblir från bokat besök meddelas socialsekreteraren som tar ställning till om nytt besök ska bokas. Inhämtade journalhandlingar sparas hos kliniken/vårdcentralen i en månad.

3.2 Genomförande av hälsoundersökning

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2019:19) om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet anges vad en hälsoundersökning ska och bör innehålla.

3.2.1 Vad ska ingå i en hälsoundersökning?

Hälsoundersökningen ska omfatta en genomgång av de uppgifter som har hämtats in om barnet/den unges fysiska och psykiska hälsa, undersökningar kring barnet/den unges fysiska och psykiska hälsa, provtagningar som behöver göras av barnet/den unge samt ett samtal med barnet/den unge. Hälsoundersökningen bör även omfatta en kroppsundersökning, kontroll av hörsel och syn, bedömning av utveckling och tillväxt, observation av psykiska funktioner, ställningstagande till behovet av vaccination, ställningstagande till pågående läkemedelsbehandling. Utöver detta bär även frågor rörande levnadsvanor (sömn, kost, fysisk aktivitet och tobaksanvändning), reproduktiv och sexuell hälsa, livslust och framtidstro samt förekomsten av dödstanke ställas. Hälsoundersökningen mynnar ut i en bedömning av vilket vårdbehov som finns och kan även innebära vidare utredningar/remisser.

En checklista att använda för undersökande läkare är framtagen att använda som stöd i genomförandet av hälsoundersökningen. Den återfinns i barnkliniken lokala rutin. Vårdcentralerna kan ta del av den genom Dokumenta¹¹.

Om barnet/den unge har pågående kontakt med barn- och ungdomspsykiatri/vuxenpsykiatri anses psykiatriska behov som tillfredsställda. Vid undersökning på barn- och ungdomskliniken/vårdcentralen kommer psykiatriska behov ej att beaktas.

3.2.2 Anpassa hälsoundersökningen till barnet/den unge

Hälsoundersökningen bör anpassas efter barnet/den unges ålder och mognad samt behov av kommunikationsstöd (ex tolk, bildstöd etc). Om det finns anledning att anta att barnet/den unge kan ha varit utsatt för omsorgsbrister, övergrepp eller trauma ska detta finnas med i åtanke vid hälsoundersökningen.

Barnet/den unge behöver få information om hälsoundersökningen av Hälso- och sjukvården i samband med undersökningen. För att få kunskap om barnets/den unges aktuella hälsoproblem inklusive dess psykiska hälsa och utveckling under uppväxten är det viktigt att förälder/vårdnadshavare eller annan person som känner barnet väl och som barnet/den unge har förtroende för är närvarande vid undersökningen. Det är angeläget att undersökningen

¹¹ [20874-v.5.0 BBIC, lokal rutin, barn- och ungdomskliniken Norrköping](#)

utformas så att barnet/den unge också själv ges tillfälle att ge sin beskrivning och få möjlighet att med egna ord ta upp viktiga frågor och funderingar om sin hälsa. Det kan krävas ytterligare besök hos den undersökande läkaren för att en kvalificerad bedömning ska kunna genomföras.

3.2.3 Återkoppling av resultatet från hälsoundersökningen

Resultatet av hälsoundersökningen behöver återges till barnet/den unge. Vid vissa hälsoundersökningar kan återkoppling ges direkt vid besöket och i andra fall efter resultat från vidare provtagningar eller undersökningar. I de fall följer återkopplingen Hälso- och sjukvårdens vanliga rutiner.

Återkoppling ska även ges till barnet/den unges vårdnadshavare. Om de inte deltar i besöket behöver de få information på annat sätt. Det är även under förutsättning att det inte finns hinder av sekretess att information lämnas ut. Eventuella hinder av sekretess ska framgå i socialtjänstens begäran om hälsoundersökning.

3.3 Utlåtande

Hälsoundersökningen mynnar ut i ett utlåtande till socialtjänsten och återfinns i Cosmic blankettbibliotek (*Läkarutlåtande BBIC*). Utlåtandet ska fyllas i sin helhet. Saknas uppgifter bör anledningen framgå. Utlåtandet ska vara den socialtjänst som har beställt intyget tillhanda så snart som möjligt eller senast tio arbetsdagar efter det att undersökningen har ägt rum om inget annat avtalas.

Viktigt att utlåtandet utformas så att socialtjänsten, som saknar medicinsk kompetens, kan förstå och få en bild av barnet eller den unges hälsotillstånd, eventuella funktionsnedsättning och vårdbehov.

3.4 Uppföljning av hälsoundersökning

Den uppföljning och de åtgärder som berör hälso- och sjukvården ansvarar undersökande läkare för att överföra till BVC/elevhälsa och vid behov remittera till annan vårdgivare. Vid behov av samordning av insatser ska en samordnad individuell plan (SIP) upprättas.

3.5 Kostnad för hälsoundersökning

Hälsoundersökning genomförs av Region Östergötland utan kostnad för den socialtjänst som begär undersökningen.

3.6 Registrering

BBIC hälsoundersökningen registreras i Cosmic under sökordet Diagnos – Operation-åtgärd-funktionskod – LIÖ-tillägg KVA – UW001. Kodtext BBIC hälsoundersökning. KVÅ-kod AV140 Hälsoundersökning av barn och unga på begäran av socialnämnd ska även läggas till för att kunna ta ut nationell statistik.

KVÅ ligger som grund för utbetalning av ersättning för genomförd hälsoundersökning. Registrering sker i samband med att utlåtandet skickas till den socialtjänst som begärt hälsoundersökningen.

För de kommuner som registrerar hälsoundersökningar enligt denna samverkansrutin i verksamhetssystemet ska registrering ske när begäran skickas och när läkarintyget inkommer till socialtjänsten.

4 Läkarsundersökning enligt 32 § LVU

Läkarsundersökning av barn och unga förekommer i samband med beslut om omedelbart omhändertagande med stöd av 6 § LVU och inför ansökan om vård enligt 4 § LVU. Om behov finns av en läkarsundersökning enligt 32 § LVU ska denna läkarsundersökning begäras vid **den vårdcentral** barnet/den unge är listat alternativt vid den vårdcentral i det område där barnet/den unge tillfälligt vistas. För barn/unga som är folkbokförda i en annan region kontaktas den vårdcentral som har områdesansvar där barnet/den unge tillfälligt vistas.

Vid läkarsundersökningen enligt 32 § LVU finns det inga föreskrifter som reglerar hur utformningen av ett utlåtande ska se ut, i de fallen räcker det med journalanteckningen från besöket som underlag till socialtjänsten.

Barn och unga som har genomgått en läkarsundersökning enligt 32 § LVU kan även ha behov av att genomgå en hälsoundersökning i samband med en placering, då dessa har olika syften.

5 Hälsoundersökning av den orala hälsan

Samtliga barn och unga 3-19 år som är folkbokförda i Östergötland erbjuds regelbunden och avgiftsfri fullständig allmäntandvård och erforderlig specialisttandvård.

Vårdval Östergötland syftar till att stärka barnens och de ungas ställning som patienter genom fritt val av tandläkare och en individuell barntandvårdspeng som följer individen. Valfriheten gäller endast allmäntandvård (inte specialisttandvård) och barnet/de unge har samma möjlighet till specialisttandvård oavsett om barnet/den unge väljer Folktandvården eller privattandvården. Det går att välja folktandvård eller privattandläkare såväl inom som utom länet. Barnet/den unge kan byta tandläkare när de vill men det är en fördel att ha samma behandlare under en längre tid.

Från och med det år de unga fyller 20 år omfattas dessa av statligt tandvårdsstöd och betalar enligt tandvårdstaxa för eventuella behandlingar. Den orala hälsoundersökningen är avgiftsfri.

5.1 Inför hälsoundersökning av oral hälsa

Socialtjänsten ska ta ställning till om hälsoundersökningen av barnet/den ungas orala hälsa ska genomföras eller om den är obehövlig. Exempel på när en hälsoundersökning är obehövlig kan vara:

- Barnet/den unga har genomgått en hälsoundersökning senaste året
- Placeringen av barnet/den unga förväntas bli *mycket* kortvarig

Om socialtjänsten bedömer att hälsoundersökningen är obehövlig så ska anledningen till det dokumenteras i barnets journal hos socialtjänsten.

5.2 Skicka begäran om hälsoundersökning oral hälsa

Bedömer socialtjänsten att en hälsoundersökning ska genomföras ska *Begäran om en hälsoundersökning enligt HSLF-FS 2019:19* fyllas i.¹² Under rubriken *Övrig information* i begäran kan det noteras information som behöver lämnas till tandvården inför hälsoundersökningen exempelvis om barnet/den unga omfattas av beslut om hemlighållande av vistelseort, har skyddade personuppgifter, är placerat med stöd av SoL, LVU eller Lag om placering av barn i skyddat boende, om socialtjänsten har särskild information gällande barnets hälsa samt information om vilken skola barnet har gått på. Under denna rubrik anges även en kortfattad bakgrund socialt, orsak till placeringen samt kortfattad information om barnets fysiska och psykiska hälsa.

Ange även i begäran om vart kallelsen till hälsoundersökningen ska skickas exempelvis föräldrarnas hem, familjehem eller HVB-hem. Om tandvården inte ska skicka kallelsen till vårdnadshavarna behöver du ändå lämna kontaktuppgifter till vårdnadshavarna i begäran. Detta för att tandvården ska kunna inhämta samtycke till hälsoundersökningen eller uppgifter rörande barnets orala hälsa.

I begäran behöver även socialsekreteraren som begär hälsoundersökningen lämna sina kontaktuppgifter i form av telefonnummer och mailadress. Detta för att den som får begäran till ska kunna kontakta socialsekreteraren vid behov.

¹² Begäran är utformad av socialstyrelsen och ingår i BBIC:s dokumentationsstöd för socialtjänsten. Den ska därmed finnas i respektive kommuns verksamhetssystem.

5.2.1 Vart ska begäran skickas?

Begäran skickas till den tandvårdsenhet där barnet är listat.

Om det finns osäkerhet om vilken vårdgivare som barnet/den unga är listad hos kan Tandvårdsenheten, Region Östergötland kontaktas.

Från och med det år de unga fyller 20 år kontaktas Tandvårdsenheten, Region Östergötland, för en separat hantering.



5.2.2 Inhämtade av samtycke till hälsoundersökning och bakgrundsmaterial

Tandvården tar emot socialtjänstens begäran om hälsoundersökning. För att kunna genomföra en hälsoundersökning behöver ett samtycke från vårdnadshavarna och barnet/den unga. För unga över 18 år krävs enbart samtycke från den unga. Tandvården inhämtar samtycket till inhämtande av bakgrundsmaterial och hälsoundersökningen. Samtycke som ges muntligt dokumenteras i journal.

Tandvården behöver vara uppmärksamma på om det finns särskilda beslut gällande barnet/den unga som framgår av begäran, exempelvis att barnet har ett beslut om hemlighållande av vistelseort vilket innebär att barnets vistelseort inte får röjas för föräldrar och vårdnadshavare eller om det finns sekretessuppgifter. I dessa situationer behöver socialtjänsten vara behjälplig med att inhämta samtycke eller att socialtjänsten bedömer/beslutar att tillämpa 11§ 4st LVU, se mer information nedan under samtycke.

Om det i begäran från socialtjänsten framgår att barnet är placerat med stöd av lagen om placering av barn i skyddat boende räcker det med samtycke från den vårdnadshavaren som barnet är placerat tillsammans med.

5.2.2.1 Om det inte går att få ett samtycke?

Om vårdnadshavare eller barnet/den unga över 15 år inte samtycker till att inhämta uppgifter (bakgrundsmaterial) inför hälsoundersökningen ska hälsoundersökningen ändå erbjudas och genomföras utifrån de uppgifter som finns tillgängliga.

Om vårdnadshavare eller barnet/den unga över 15 år inte samtycker till hälsoundersökning ska socialtjänsten kontaktas. Socialtjänsten ska i första hand bistå Folktandvården/privattandvården alternativt vårdgivaren i att inhämta samtycke genom att kontakta vårdnadshavare och barnet/den unga över 15 år och försöka få till ett samtycke via motiverande samtal.

Om det inte går att få till ett samtycke till varken inhämtande av bakgrundsmaterial eller till hälsoundersökning och det är en placering enligt SoL ska det dokumenteras hos både socialtjänsten och Folktandvården/privattandvården alternativt vårdgivaren att hälsoundersökning inte kan genomföras enligt begäran då det inte finns något samtycke. Om placeringen sker med stöd av LVU, får socialtjänsten besluta om bla frågor rörande medicinsk vård eller behandling. Beroende på barnet/den ungas enskilda behov av en hälsoundersökning och vad som blir bäst för det enskilda barnet/den unga kan socialtjänsten bedöma om de ska tillämpa 11§ LVU och där med att socialtjänsten beslutar att Folktandvården/privattandvården alternativt vårdgivaren får inhämta bakgrundsmaterial och att hälsoundersökning ska genomföras. Att socialtjänsten kan besluta om viss vård och behandling innebär dock inte att det finns rättslig grund för att fysiskt påtvinga någon att genomgå en hälsoundersökning. I dessa situationer kan BBIC-dokumentationsstöd *Information vid LVU* fyllas i och skickas till hälso- och sjukvården.¹³

5.2.3 Inhämtande av bakgrundsmaterial

Inför undersökningen ska uppgifter om barnets eller den ungas orala hälsa hämtas in om uppgifter finns.

5.3 Genomförande av undersökning

5.3.1 Förutsättningar

Ett helhetsperspektiv med barnet och hela dess livssituation i centrum bör karaktärisera undersökningen. Barnet/den unga behöver få information om hälsoundersökningen av tandvården i samband med undersökningen. För att få kunskap om barnets aktuella tandhälsa är det viktigt att förälder/vårdnadshavare eller annan person som känner barnet väl och som barnet har förtroende för är närvarande vid undersökningen. Det är angeläget att undersökningen utformas så att barnet också själv ges tillfälle att ge sin beskrivning och få möjlighet att med egna ord ta upp viktiga frågor och funderingar om sin tandhälsa.

5.3.2 Återkoppling av resultatet från hälsoundersökningen

Resultatet av hälsoundersökningen behöver återges till barnet/den unga. Vid vissa hälsoundersökningar kan återkoppling ges direkt vid besöket och i andra fall efter resultat från vidare provtagningar eller undersökningar. I de fallet följer återkopplingen tandvården vanliga rutiner.

Återkoppling ska även ges till barnet/den ungas vårdnadshavare. Om de inte deltar i besöket behöver de få information på annat sätt. Det är även under förutsättning att det inte finns hinder av sekretess att information lämnas ut. Eventuella hinder av sekretess ska framgå i socialtjänstens begäran om hälsoundersökning.

5.4 Bedömning, planerade åtgärder och uppföljning

Bedömning, planerade åtgärder och uppföljning sammanfattas i *Utlåtande om mun- och tandhälsa (oral hälsa)* (Bilaga 2 i Regelbok för vårdval inom allmäntandvård för barn och unga).

¹³ [BBIC Information vid LVU \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se/BBIC/Information%20vid%20LVU)

5.4.1 Vad som ska framgå av utlåtandet

Utlåtandet ska fyllas i sin helhet. Saknas uppgifter bör anledningen framgå. Utlåtandet ska vara den socialtjänst som har begärt undersökningen tillhanda så snart som möjligt eller senast tio dagar efter det att eventuell undersökning har ägt rum om inget annat avtalas.

Viktigt att utlåtandet utformas så att socialtjänsten, som saknar odontologisk och medicinsk kompetens, kan förstå och få en bild av barnet eller den ungas orala hälsa och vårdbehov.

5.4.2 Uppföljning

De åtgärder som berör tandvården, inklusive eventuella remisser, ansvarar patientansvarig tandläkare för. Vid behov av samordning av insatserna ska en samordnad individuell plan (SIP) upprättas.

5.5 Kostnad för bedömning av tandhälsa

Den orala hälsoundersökningen är avgiftsfri och ska inte debiteras kommunen. Från och med det år de unga fyller 20 år omfattas dessa av statligt tandvårdsstöd och betalar enligt tandvårdstaxa, vilket innebär att eventuella tandvårdsbehandlingar kommer de unga att få bekosta.

6 Uppföljning och revidering av samverkansrutinen

Uppföljningen görs årligen i samverkan mellan kommuner och region som sedan redovisar resultatet till LGVO.

Uppföljningen ska omfatta:

- Antal genomförda hälsoundersökningar i relation till antalet nyplaceringar som gjorts under året
- Erfarenheter av samverkan, exempelvis:
 - Kännedom om samverkanrutinen
 - Begäran av hälsoundersökning
 - Tydlighet i utlåtande
 - Har samverkansrutinen gjort någon skillnad för barnens hälsa och välmående?
 - Har hälsoundersökningarna lett till vidareremisser?

7 Länkar

1. [HälsoSAMS Samverkan för placerade barn och ungas tillgång till en god hälso- och sjukvård och tandvård - socialtjänsten](#)
2. [HälsoSAMS - Samverkan för placerade barn och ungas tillgång till en god hälso- och sjukvård och tandvård - För hälso- och sjukvården](#)
3. [HälsoSAMS Samverkan för placerade barn och ungas tillgång till en god hälso- och sjukvård och tandvård - tandvården](#)
4. [HSLF-FS Hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet \(socialstyrelsen.se\)](#)
5. Kontaktuppgifter för hälsoundersökning i annan region: [Kontaktuppgifter för hälsoundersökningar placerade barn | SKR](#)
6. [20874-v.5.0 BBIC, lokal rutin, barn- och ungdomskliniken Norrköping](#)
7. Information vid LVU [BBIC Information vid LVU \(socialstyrelsen.se\)](#)